

CONSIDERENTE CU PRIVIRE LA COMERȚUL EXTERIOR AL REPUBLICII MOLDOVA CU PRODUSE AGROALIMENTARE

Lect. sup. Tatiana DIACONU, USM

În primii ani de independență, Republica Moldova și-a orientat politica externă, în special cea comercială, mai mult spre Est, decât către Vest. Însă, în ultima perioadă, se observă o tendință tot mai decisivă a politicii externe direcționată spre integrarea Republicii Moldova în UE, devenind, la ora actuală, o prioritate majoră cu oportunități, în primul rând, pentru sectorul agroalimentar.

Acest articol are ca scop evaluarea potențialului de export al produselor agroalimentare ale Republicii Moldova, pe diferite segmente de piață, examinând, totodată, oportunitățile pe care le-ar putea avea fie pe piața UE, fie în cazul în care ar fi optat pentru integrarea în Uniunea Vamală.

***Cuvinte-cheie:** comerț, import, export, eficiență, integrare, produse agroalimentare.*

JEL: M1

Introducere. Sectorul agroalimentar este una din forțele motrice, care formează și prin intermediul căruia se promovează, imaginea Republicii Moldova.[5] El permite o mai bună alocare a resurselor financiare și, deci, o creștere a eficacității sistemului economic al țării. În acest context, aspirațiile europene ale Republicii Moldova trebuie să se conformeze modelelor și tendințelor europene, fapt ce va permite ajustarea sectorului la cerințele piețelor internaționale, în special, ceea ce vizează politica comercială.

Material și metodă. Dintre materialele utilizate pentru elaborarea acestei cercetări fac parte: actele normative naționale, monografiile, materialele diferitelor sesiuni științifice și alte publicații specifice temei. Studiul se realizează pe baza datelor selectate și prelucrate de autor din anuarele statistice ale Republicii Moldova, Biroului Național de Statistică și altor publicații, care au servit drept surse informaționale specifice temei cercetate. În cadrul studiului, s-au utilizat diverse metode de cercetare, cum ar fi: metoda analizei și sintezei, metoda comparației, metoda logică, metoda inducției și deducției, pentru a determina posibilitățile și limitele creșterii competitivității și eficienței acestui sector.

Rezultate și meditații

Evoluția întreprinderilor de produse agroalimentare din totalul importurilor de produse pe piața UE pentru anii 2001-2013

CONSIDERATIONS ON EXTERNAL TRADE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITH AGRO-FOOD PRODUCTS

Senior lecturer Tatiana DIACONU, SUM

During the first years of independence, the Republic of Moldova has focused its external policy, especially commercial, more to East than West. Lately there has been a decisive trend of external policy directed to the integration of the Republic of Moldova with EU, currently becoming a major priority with opportunities, especially for agro-food sector.

This article aims to evaluate the export potential of agro-food products of the Republic of Moldova in various market segments, examining also the opportunities they might have, either on the EU market, or the case when was opted for integration into the Customs Union.

***Key words:** trade, import, export, efficiency, integration.*

JEL: M1

Introduction. The agro-food sector is one of the driving forces that forms and promotes the image of the Republic of Moldova[5]. It allows a better allocation of rare resources and, thus, an increase of effectiveness of the economic system of the country. In this context, the European aspirations of the Republic of Moldova shall comply with European models and trends allowing to adjust the sector to the demands of international markets requirements, especially concerning the trade policy.

Material and method. Among the materials used for elaborating this research are: national normative acts, monographs, materials of different scientific sessions and other publications specific to theme. The survey shall be realized also on selected data and processed by the author based on statistical yearbooks of the Republic of Moldova, National Bureau of Statistics, and other publications that have served as informational sources specific to researched theme. Within the study was used different research methods, such as: analysis and synthesis method, comparison method, logical method, the method of induction and deduction in order to determine the possibilities and limitations of increasing the competitiveness and efficiency of the sector.

Results and meditations

Evolution of import of agro-food products from total import of product on EU market for 2001 – 2013.

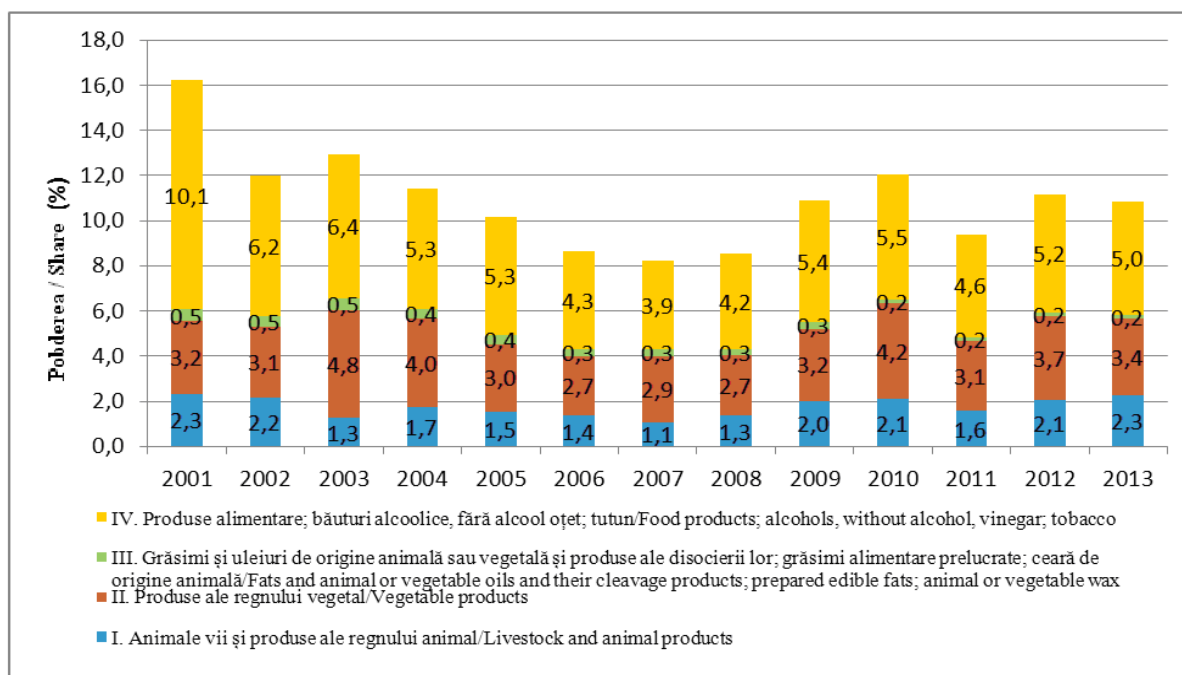

Figura 1. Ponderea importurilor de produse agroalimentare în totalul de import de produse de pe piața UE /
Figure 1. Share of imports of agro-food products from total import of product on EU market

Sursa: Alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova /

Source: Elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova.

Pentru asigurarea necesarului intern de produse, alături de producția internă, un rol important îl deține și importul de produse agroalimentare. În acest sens, în anul 2013, comparativ cu anul 2001, importurile de produse agroalimentare din statele membre ale UE, s-au diminuat semnificativ. Dacă, în anul 2001, importurile de produse agroalimentare provenite din totalul importurilor de produse de pe piața UE, au alcătuit 69 980,5 mii USD sau (16,22%), apoi, spre finele anului 2013, acestea s-au majorat în valori absolute până la 267 766,1 mii USD, dar diminuându-se în valori relative cu circa 5,2%, au alcătuit (10,83%). Examinând importurile de produse agroalimentare din totalul importurilor de produse din UE, pe parcursul anilor 2001-2013, observăm ușoare modificări în structura acestora pe grupe de mărfuri și anume: putem constata că R. Moldova a importat tot mai mult produse alimentare (băuturi alcoolice, fără alcool, oțet, tutun), ponderea cărora fiind primordială, dar, totodată, descrescătoare, de la 10,1% în anul 2001, reducându-se până la 5,0% în anul 2013, cu unele devieri în anul 2007, când importurile de produse alimentare din această categorie s-au diminuat, comparativ cu anul 2006, cu circa 0,3 p.p. Reduceri se atestă și în anul 2011, față de perioada similară a anului precedent – cu 0,9 puncte procentuale. Ușoare modificări se constată și la categoria: produse ale regnului vegetal. Cu toate că această tendință redă o oarecare notă de optimism, totuși, se observă că importurile din categoria dată, înregistrează un trend ascendent, dar și oscilatoriu, majorându-se cu aproximativ

In order to ensure the demand of domestic products, together with domestic production an important role also holds import of agro-food products. In this regard, in 2013 compared to 2001, imports of agro-food products from EU states member significantly decreased. In 2001, imports of agro-food products obtained from total imports of products from the EU market were 69 980, 5 million USD or 16.22%, then by the end of 2013, they increased in absolute values up to 267 766, 1 million USD, but decreasing in relative values of about 5.2% and made up 10.83%. Examining the import of agro-food products from total imports of EU products, during 2001-2013, we observe slight changes in the structure by groups of goods: namely, we find out that the Republic of Moldova imported more and more agro-food products (alcohols, without alcohols, vinegar, tobacco), their weight being primary, and simultaneously decreasing from 10.1% in 2001 to 5.0% in 2013, with some deviations in 2007 when import of agro-food products from this category decreased compared to 2006 with about 0.3 percentage points. Also, was observed a decrease in 2011 compared to the same period of previous year with 0.9 percentage points. Slight changes are observed in the category: Vegetable products. Although this trend plays a certain note of optimism, however it shall be observed that imports from given category register an ascendant trend, and also

0,2 puncte procentuale în anul 2013, comparativ cu anul 2001. De asemenea, produsele de origine animală reprezintă 2,3% din volumul total al importurilor de produse de pe piața UE, cu o valoare de 56233,1 mii USD în anul 2013, fiind astfel, în creștere, în valori absolute, cu 46206 mii USD, dar rămânând constante în valori relative cu (2,3%), față de aceeași perioadă a anului 2001. În structura importurilor de produse agroalimentare pentru perioada 2001-2013, ponderea cea mai nesemnificativă i-a revenit secțiunii: „Grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală și produse ale disocierii lor” (grăsimi alimentare prelucrate; ceară de origine animală sau vegetală), înregistrând o valoare de 4435,4 mii USD în anul 2013, ceea ce reprezintă 0,2%, din totalul importurilor de produse din UE. Putem menționa că ponderea produselor importate din această secțiune, s-a redus, față de aceeași perioadă a anului 2001, cu circa 0,3%.[1-2]

Evoluția exporturilor de produse agroalimentare din totalul exporturilor de produse pe piața UE pentru anii 2001-2013

oscillatory, increasing with about 0.2 percentage points in 2013 compared to 2001. Also, animal products represent 2.3% of total volume of imports of products on the EU market having a value of 56 233,1 million USD in 2013, thus, increasing in absolute values with 46, 206 million USD, but remaining constant in relative values with 2.3% compared to the same period of 2001. In the structure of imports of agro-food products for the period 2001-2013, the most significant share went to section: Fats and animal or vegetable oils and their cleavage products; (prepared edible fats; animal or vegetable wax), registering a value of 4 435, 4 million USD in 2013, representing 0.2% of total imports of EU products. It shall be mention that share of imported products from this section reduced compared to the same period of 2001 with about 0.3% [1-2].

Evolution of export of agro-food products from total export of products on the EU market for 2001-2013

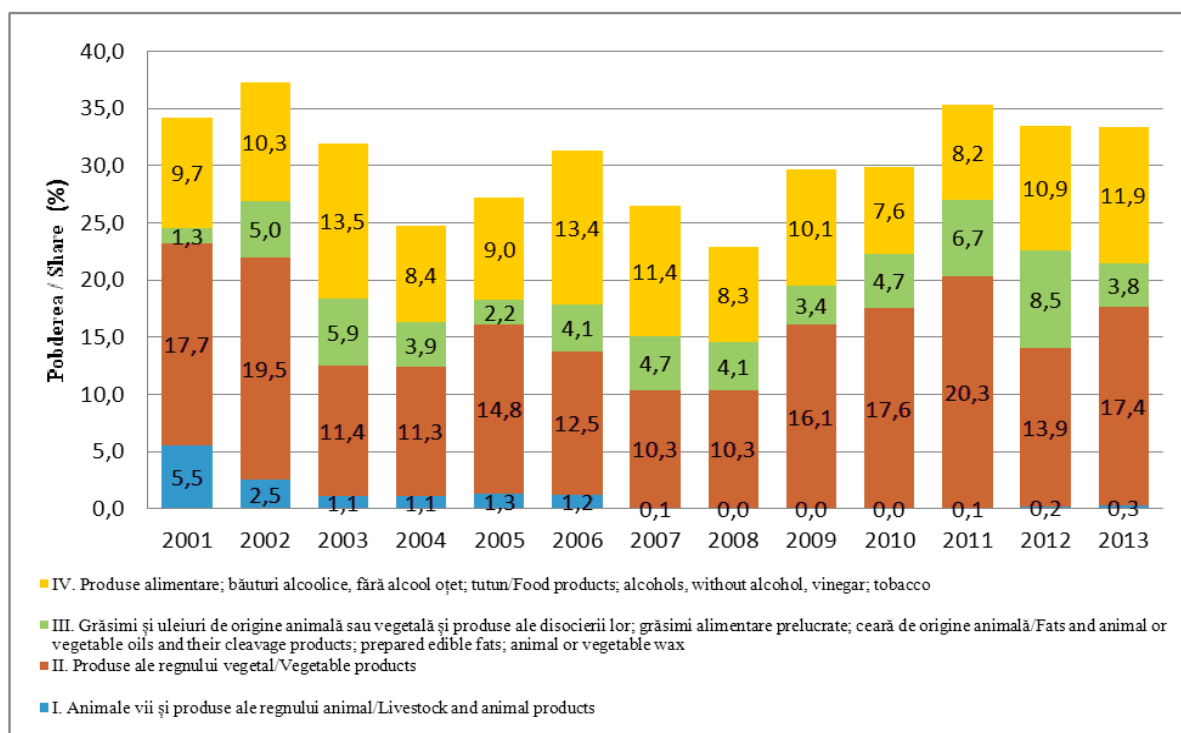

Figura 2. Ponderea exportului de produse agroalimentare din exportul total de produse pe piața UE / Figure 2. Share of exports of agro-food products from total export of product on EU market

Sursa: Alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova /

Source: Elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova.

Locul economiei agroalimentare, în economia națională, poate fi evidențiat și din perspectiva racordării acestui sector la fluxurile comerciale ale Republicii Moldova cu UE. Caracteristica esențială a comerțului exterior cu produse agroalimentare, pe acest segment de piață, în perioada 2001-2013, a constat în faptul că

The place of agro-food economy in the national economy can also be highlighted in terms of approaching this sector to trade flows of the Republic of Moldova with the EU. The essential characteristic of external trade with agro-food products on this market section, in 2001 - 2013 was

ponderea agregată a exporturilor agroalimentare, în totalul exporturilor deținute cu UE, a fost de 33,7%, în anul 2013, cu 22,87% superioară ponderii importurilor agroalimentare și cu 18,1% în anul 2001.

Exportul cu produse agroalimentare, efectuat de către agenții economici din R. Moldova în UE, pe parcursul anilor analizați, a înregistrat o tendință de creștere de circa 6,07 ori în anul 2013, față de aceeași perioadă a anului 2001. În structura exporturilor de produse agroalimentare rezultate din activitățile agricole, ponderea principală a revenit mărfurilor din secțiunea: „Produse ale regnului vegetal”, care au înregistrat o pondere de 17,4% în anul 2013, din totalul exporturilor de produse destinate către UE, adică mai puțin cu 0,03% față de anul 2001. Mărfurile din secțiunea: „Produse alimentare; băuturi alcoolice, fără alcool, oțet; tutun” care alcătuiesc 11,9%, din totalul exporturilor de produse destinate UE, reprezintă o valoare de 379516,1 mii USD, în 2013. De menționat că ponderea produselor exportate, din această secțiune, a cunoscut o majorare consistentă cu 2,2%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2001. Republica Moldova a exportat în UE și produse de origine animalieră ca: Grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală și produse ale disocierii lor; grăsimi alimentare prelucrate; ceară de origine animală sau vegetală în valoare de 43515,2 mii USD în anul 2013, sau cu 2,5% mai mult, față de aceeași perioadă a anului 2001, când ponderea acestei secțiuni a alcătuit 1,3%. De asemenea, au fost exportate animale vii și produse ale regnului animal în valoare de 2880,4 mii USD, ceea ce reprezintă 0,3% în anul 2013, din totalul exporturilor de produse în UE, adică mai puțin față de perioada similară a anului 2001, când exporturile acestei secțiuni constituiau 10039,7 mii USD, sau (5,5%).[3-4]

Evoluția importurilor de produse agroalimentare după structura geografică pentru anii 2001-2013

that the aggregate share of agro-food exports in total exports held with EU was 33.7% in 2013, with 22.87% higher than the share of agro-food imports and with 18.1% in 2001.

During the analysed years, the exports with agro-food products performed by legal entities of the register an increasing trend with approximately 6.07 times in 2013, compared to the same period of 2001. In the structure of agro-food exports resulted from agricultural activities, the main share went to goods of section “Vegetable products” which registered a share of 17.4% in 2013, of total exports of product designed for the EU, i.e. less with 0.03% compared to 2001. Goods of section “Food products; alcohols, without alcohol, vinegar; tobacco” make up 11.9% of total exports of products destined for the EU represented a value of 379 516, 1 million USD in 2013. It shall be mentioned, that share of exported products of this section has seen a substantial increase of 2.2% compared to the same period of 2001. The Republic of Moldova exported to EU also animal products as: (fats and animal or vegetable oils and their cleavage products; prepared edible fats; animal or vegetable wax) worth 43 515, 2 million USD in 2013 or 2.5% more compared to the same period of 2001, when the share of this sections was 1.3%. Also, were exported livestock and animals products worth 2 880, 4 million USD which represents 0.3% in 2013 of the total exports of products to the EU, i.e. less than in the same period of 2001 when exports of this section was 10 039, 7 million USD, or (5.5%) [3-4].

Evolution of import of agro-food products by geographical structure for 2001-2013.

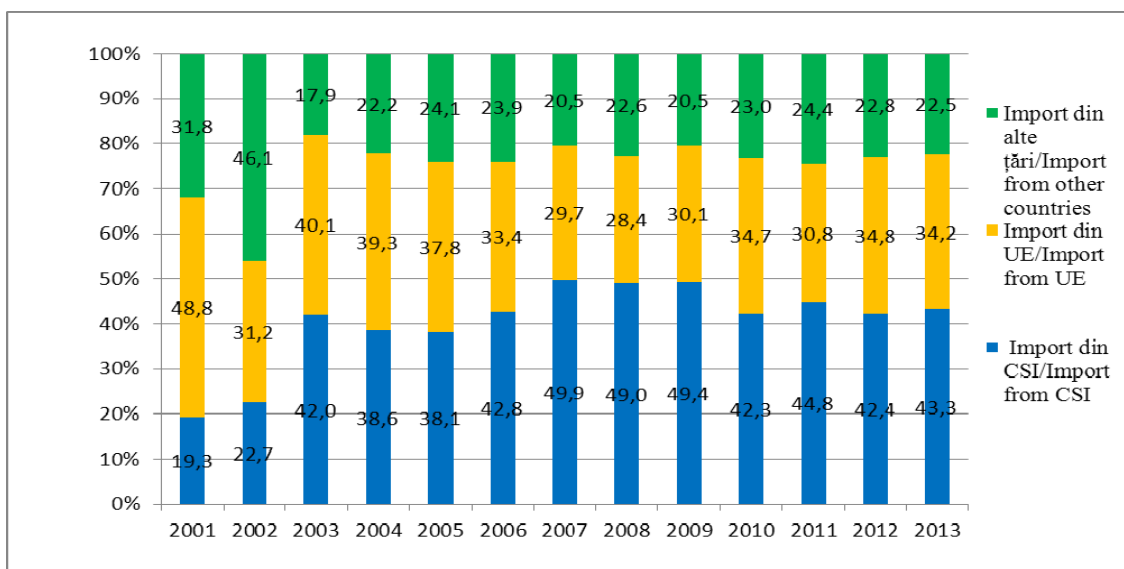

Figura 3. Ponderea importurilor de produse agroalimentare după structura geografică / Figure 3. Share of import of agro-food products by geographical structure

Sursa: Alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova /

Source: Elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova.

În perioada 2001-2013, în structura geografică a importurilor de produse agroalimentare a Moldovei, s-a resimțit o ușoară tendință de reorientare spre piața statelor CSI. Totodată, importurile din CSI au avut o tendință de creștere, pe parcursul perioadei analizate, în valori absolute, de la 27698 mii USD (19,3%) în anul 2001, până la 339730,8 mii USD sau (43,3%) în 2013, cu unele oscilații ne semnificative. Cea mai mare majorare se înregistrează în anul 2007, cu o cotă de 49,9 la sută din totalul importurilor de produse agroalimentare, mai mult cu 7,1 p.p. față de aceeași perioadă a anului precedent, ca mai apoi să înregistreze o tendință de scădere în anul 2012, ajungând până la 42,2%. Această reducere a fost cauzată, în mare parte, de embargoul impus de Rusia, începând cu anul 2006, asupra vinurilor și altor produse din categoria secțiunii agroalimentare. Analizând principalele țări partenere din cadrul CSI pentru anul 2013, putem menționa că ponderea cea mai mare, din structura importurilor Moldovei pe piața CSI, le revine următoarelor țări: Ucraina – 67,64%, Rusia – 21,47%, Belarusia – 10,29%, Uzbekistan – 0,25%, Kazahstan – 0,22%. În consecință, datorită acțiunilor impuse de guvernul rus, Republica Moldova a început să caute alternative, intensificându-și activitatea pe piețele din UE. Deși această tendință redă o oarecare notă de optimism, totuși, importurile de pe această piață se bazează pe produse cu un grad înalt de prelucrare, racordate la cerințele UE. Din datele de mai sus, observăm că evoluția structurii importurilor pe grupe de țări, au avut o tendință oscilatorie pe întreaga perioadă analizată. Astfel, cota importurilor din țările Uniunii Europene a alcătuit 34,2% în anul 2013, fiind cu 14,6 p.p. mai mică, decât în anul 2001. Suma importurilor din această regiune, pentru anul 2013, a constituit 267766,1 mii dolari SUA și s-a majorat de 3,82 ori, comparativ cu anul 2001. Importurile de produse agroalimentare, pentru anul 2013, au provenit, în mare parte, din: Germania – 15,12%, România – 11,42%, Grecia – 8,7%, Franța – 8,41%, Italia – 8,32%, Polonia – 7,48%, Olanda – 5,75%, Ungaria – 4,9% etc.

Așadar, analizând și relațiile de import a produselor agroalimentare ale Moldovei cu alte țări, în perioada 2001-2013, s-a resimțit o ușoară tendință de reducere de la 31,8% în 2001, la 22,7%, în 2013. Examinând în particular, situația dată, constatăm că importurile din alte țări, cunosc un trend oscilatoriu pe tot parcursul perioadei analizate. Principalele țări partenere strategice, din categoria altor țări în ce privește importul de produse agroalimentare în anul 2013, rămân, totuși, a fi: SUA – 8,2%, Brazilia – 6,53%, Norvegia – 5,8%, China – 4,9%, Argentina – 4,2%, Ecuador – 4,2%, Islanda – 3,9%, India – 3,6%, Elveția – 3,05%, Georgia – 2,1%, Indonezia – 1,0% etc. [1-2]

Evoluția exporturilor de produse agroalimentare după structura geografică pentru anii 2001-2013

During 2001-2013 in the geographical structure of imports of agro-food products of Moldova, was felt a slight refocusing trend to market of CIS countries. At the same time, imports from CIS countries has an increasing trend over the analysed period in absolute values from 27 698 million USD (19.3%) in 2001 to 339 730, 8 million USD or (43.3%) in 2013, with some minor oscillations. The highest increase was registered in 2007, with a share of 49.9 percent of total imports of agro-food products, more with 7.1 p.p. compared to the same time period of previous year, and later register a downward trend until 2012, reaching up to 42.2%. This decrease was mostly influenced starting with 2006 due to the Russian embargo on wines and other products from agro-food section. Analysing the main partner countries of CIS for 2013, we shall mention that the largest share of the market structure of Moldova's imports on CIS market lies to the following countries: Ukraine – 67.64%, Russia – 21.47%, Belarus – 10.29%, Uzbekistan – 0.25%, Kazakhstan – 0.22%. As result, on actions required by the Russian government, the Republic of Moldova started to look for an alternative, intensifying concentration on the EU market. However, although this trend plays a certain note of optimism, however, on the over part imports from this market are based on products with a high level of processing, adjusted to EU requirements. From the data above, we observe that the evolution of the structure of imports by groups of countries had an oscillatory trend during the analysed period. Thus, share of imports from EU countries was 34.2% in 2013, being with 14.6 p.p. lower compared to 2001. The amount of imports from this region for 2013 was 267 766, 1 million USD and increased with 3.82 times compared to 2001. Imports of agro-food products for 2013 came mostly from Germany – 15.12%, Romania – 11.42%, Greece – 8.7%, France – 8.41%, Italy – 8.32%, Poland – 7.48%, Netherlands – 5.75%, Hungary – 4.9%, etc.

So, analysing import relations of agro-food products of Moldova with other countries during 2001-2013 were felt a slight trend of decrease from 31.8% in 2001 to 22, 7% in 2013. In particular, examining, we find out that imports from other countries know an oscillators trend during the analysed the period. The main strategic partner countries from the category other countries on import of agro-food products in 2013, still remains to be: USA – 8.2%, Brazil – 6.53%, Norway – 5.8%, China – 4.9%, Argentina – 4.2%, Ecuador – 4.2%, Iceland – 3.9%, India – 3.6%, Switzerland – 3.05%, Georgia – 2.1%, Indonesia – 1.0%, etc.[1-2]

Evolution of exports of agro-food products by geographical structure for 2001-2013

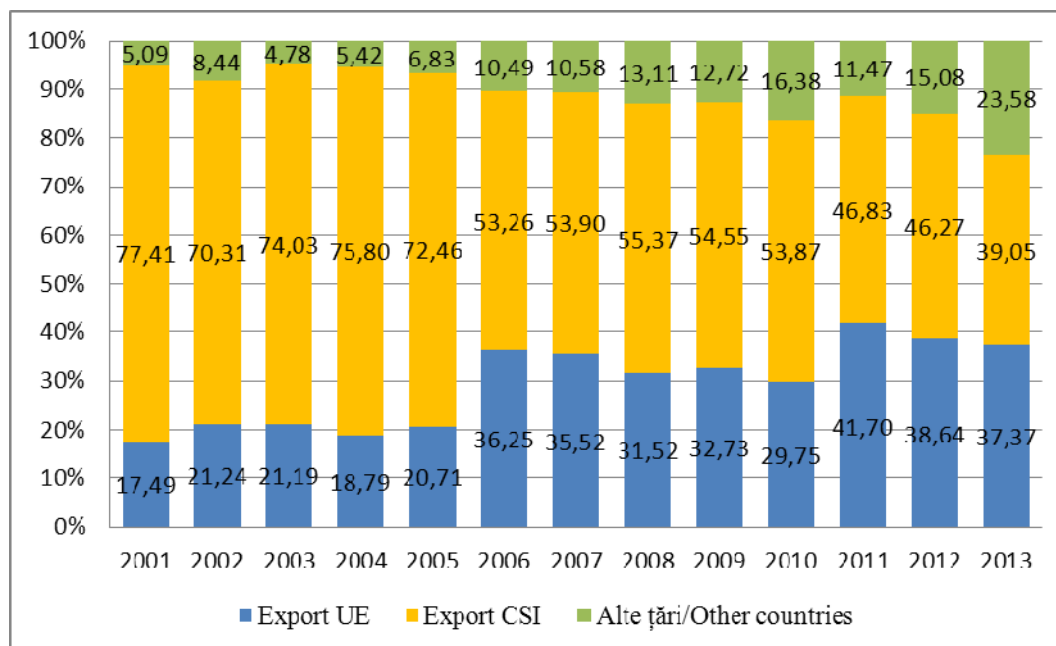

Figura 4. Ponderea exportului de produse agroalimentare din structura geografică /
Figure 4. Share of exports of agro-food products by geographical structure

Sursa: Alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova /

Source: Elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova.

Deci, potrivit calculelor efectuate, în anul 2013, exporturile de produse agroalimentare au totalizat 1015546 mii. dolari SUA, volum inferior celui realizat în anul 2011 cu 2,8%. Analizând fiecare categorie în parte, putem menționa că Republica Moldova a exportat cele mai multe produse agroalimentare în țările CSI, ponderea cărora rămâne a fi preponderentă pe tot parcursul perioadei analizate. Astfel, exporturile orientate spre CSI, au fost în descreștere cu 38,36% în 2013, comparativ cu anul 2001. Analizând structura exporturilor pe piața CSI, observăm că acestea au cunoscut un trend negativ pe parcursul anilor 2001-2006, adică o diminuare de la 77,41%, în anul 2001, până la 53,26%, pentru anul 2006, sau mai puțin cu 24,15%, ca, mai apoi, să se majoreze în anul 2008, până la 55,37%. Dintre acestea, cotele cele mai mari, privind exportul Moldovei în țările CSI pentru anul 2013, le revin următoarelor țări partenere: Federația Rusă cu – 49,70%, Ucraina – 22,41%, Belarus – 19,15%, Kazahstan – 7,53%, Azerbaidjan – 0,46%, celelalte țări având o pondere nesemnificativă de numai 0,75%.

Exporturile de mărfuri destinate țărilor Uniunii Europene (UE) au însumat 379516,1 mii. dolari SUA, în anul 2013 (cu 19,88% mai mult față de anul 2001), deținând o cotă de 17,49%, în totalul exporturilor pentru anul 2001. Republica Moldova înregistrează creșteri ușoare pe piața UE, în perioada 2005-2006, unde acestea au cunoscut o sporire de la 20,71%, pentru anul 2005, până la 35,26%, în anul 2006, sau mai mult cu 14,55%, comparativ cu nivelul anului precedent. De asemenea, oscilații pozitive se atestă și pe parcursul anului 2011, când exporturile destinate UE atingeau cota cea mai mare, pe tot parcursul acestei evoluții, ceea ce reprezenta 41,70%, adică mai mult cu 11,95% față de anul 2010, atingând

So, according to performed calculation, in 2013 exports of agro-food products totalled 1 015 546 million USD lower volume than that achieved in 2011 with 2.8%. Analysing each category apart, we shall mention, that the Republic of Moldova mostly exported agro-food products in CIS countries, the share of which remained prevalent during the analysed period. Thus, export focused on CIS decreased with 38.36% in 2013 compared to 2001. Analysing the structure of exports to CIS market, it shall be observed that they know a negative trend during 2001-2006, i.e. a decrease from 77.41% in 2001 to 53.26% in 2006 or less with 24.15%, and later increasing up to 55.37% in 2008. Out of these, the largest share regarding the Moldova's exports to CIS countries for 2013 has the following partner countries: Russian Federation – 49.70%, Ukraine – 22.41%, Belarus – 19.15%, Kazakhstan – 7.53%, Azerbaijan – 0.46%, other countries having an insignificant share of only 0.75%.

Exports of goods designed to EU countries totalled 379 516, 1 million USD in 2013 (with 19.88% more than in 2001) and holding a share of 17.49% in total exports for 2001. Slight increases on the EU market, Moldova observe during 2005-2006 where they found out an increase from 20.71% in 2005 to 35.26% in 2006 or more with 14.55% compared with the level of previous year. Also, positive oscillation is observed during 2011, where exports designed to the EU reached the highest share during this evolution, which represented 41.70% or more compared to the previous year 2010, with 11.95%, reaching the highest peak in

apogeul istoriei acestei evoluții. Însă, examinând perioada 2006-2010, constatăm că cota veniturilor obținute de Republica Moldova pe această piață a început să cunoască o diminuare ușoară de la 36,25% pentru anul 2006, la 29,75% în anul 2010, excepție făcând anul 2009, care a cunoscut o majorare cu 1,21% față de nivelul anului 2008.

Analizând principalele țări partenere din cadrul UE, pentru anul 2013, putem menționa că ponderea cea mai mare în structura exporturilor Republicii Moldovei pe piața europeană, revine următoarelor țări: România – 22,76%, Germania – 11,80%, Anglia – 11,07%, Italia – 10,81%, Spania – 11%, Polonia – 9,48%, Franța – 8,27%, Grecia – 6,4%, Austria – 4,32%, iar celorlalte țări au o pondere de 4,09%. [1-2]

Deși întreprinderile de prelucrare a vinului, nucilor, fructelor, legumelor și exportatorii de cereale specializate au reușit să-și exporte produsele în UE, majoritatea companiilor din Moldova nu pot satisface cerințele privind calitatea, securitatea și volumul, impuse de piața UE. În plus, aproape toate companiile, care se ocupă de produsele proaspete și prelucrate din Moldova, duc lipsa infrastructurii și organizației necesare pentru a corespunde cerințelor de bază pentru Bunele practici de fabricație (BPF), după cum sunt recunoscute în UE sau SUA [8].

Totuși, piața UE oferă oportunități pentru un șir de produse și mărfuri specializate la prețuri relativ atractive. Este posibilă consolidarea ulterioară a capacității de producere și prelucrare a Moldovei, înlocuind companiile mai vechi prin utilizarea investițiilor din partea întreprinderilor regionale [6-7].

Cu toate problemele cu care se confruntă producătorii autohtoni din sectorul agroalimentar, și creșterea de 11,88%, înregistrată pe parcursul anilor 2001-2013, a exportului de produse agroalimentare a Moldovei pe piața UE, ritmul a fost unul pozitiv față de aceeași perioadă și pentru exporturile orientate spre alte țări cu 18,49% în 2013, comparativ cu anul 2001. Astfel, analizând evoluția exporturilor cu produse agroalimentare cu alte țări, constatăm că acestea au cunoscut o diminuare pe parcursul anilor 2002-2005, reducându-se de la 8,44% la 6,83% la finele anului 2005. De asemenea, reduceri se mai atestă și pe parcursul anului 2011, cu 4,91%, comparativ cu anul 2010, ca mai apoi să se majoreze până la finele anului 2013, alcătuiind o pondere de 23,58%. Dacă este cazul să analizăm volumul exportului Moldovei cu alte țări pentru anul 2013, în fruntea clasamentului se află Elveția – 19,18%, Turcia – 18,84%, Noua Zeelandă – 13,55%, SUA – 9,15%, Iran – 5,4%, Georgia – 5,4%, China – 2,4%, Israel – 1,22% etc.

Concluzii și recomandări. În concluzie, putem afirma că comerțul exterior al Republicii Moldova cu produse agroalimentare este extrem de important pentru economia națională, dat fiind faptul că piața locală este relativ limitată, iar resursele de materie primă și cele energetice sunt insuficiente pentru satisfacerea necesității țării. Totodată, așezarea geografică a Republicii Moldova și încheierea acordurilor de comerț liber cu țările europene vor permite, pe viitor, extinderea pieței de desfacere a produselor agroalimentare în

the history of this evolution. However, examining the period 2006-2010 we find out that the share of income obtained by the Republic of Moldova on this market began to know a slight decrease from 36.25% in 2006 to 29.75% in 2010, except for 2009, which saw an increase of 1.21% compared to the level of 2008.

Analysing the main partner countries within the EU for 2013, we shall mention that the largest share in the structure of exports of the Republic of Moldova to the European market, lies to the following countries: Romania – 22.76%, Germany – 11.80%, United Kingdom – 11.07%, Italy – 10.81%, Spain – 11%, Poland – 9.48%, France – 8.27%, Greece – 6.4%, Austria – 4.32% and other countries make up a share of 4.09% [1-2].

Although, the enterprises of processing wine, nuts, fruit and vegetables and specialized cereal exporters have succeeded in exporting their products to the EU, most companies from the Republic of Moldova cannot meet the requirements for quality, security and volume imposed by the EU market. Moreover, almost all companies dealing with fresh products and processed in the Republic of Moldova has no infrastructure and necessary organization to comply with the basic requirements for Good Manufacturing Practices (GMP) as recognized in the EU or USA [8].

However, the EU market offers opportunities for a range of products and specialized goods with relatively attractive prices. It is possible to strengthen the capacity of producing and processing of the Republic of Moldova replacing older companies using investments from regional enterprises [6-7].

Despite the problems from the agro-food sector with which the local producers are facing, and the growth of 11.88% registered during 2001-2013 of exports of agro-food products of Moldova on the EU market, the pace was positive compared to the same period and for exports focused to other countries with 18.49% in 2013 compared to 2001. Thus, analysing the evolution of exports of agro-food products with other countries, we find out that they have known a decrease during 2002-2005, diminishing from 8.44% to 6.83% at the end of 2005. Also, decrease is observed during 2011 with 4.91% compared to 2010 and later increasing by the end of 2013 and constituting a share of 23.58%. If we shall analyse the Moldova's exports designed to other countries for 2013, leaders are Switzerland – 19.18%, Turkey – 18.84%, New Zealand – 13.55%, USA – 9.15%, Iran – 5.4%, Georgia – 5.4%, China – 2.4%, Israel – 1.22%, etc.

Conclusions and recommendations. In conclusion, we shall state, that the place of agro-food economy in the national economy can be highlighted in terms of approaching this sector to trade flows of the Republic of Moldova with the EU. Thus, after performed calculations, external trade with agro-food products of the Republic of Moldova with EU knows an improvement on the whole, despite the fact that

UE. Astfel, în urma cercetărilor efectuate privind comerțul exterior cu produse agroalimentare al Republicii Moldova cu UE, constatăm o îmbunătățire, per ansamblu, în pofida faptului că exporturile au înregistrat o tendință oscilatorie pe parcursul perioadei analizate. Examinând structura comerțului exterior pe piața UE, s-a constatat faptul că ponderea exporturilor agroalimentare în totalul exporturilor în UE, a alcătuit 33,7%, în anul 2013, cu 22,87% mai mult decât ponderea importurilor cu produse agroalimentare, comparativ cu 18,1% în anul 2001. Însă, conform calculelor efectuate se observă dependența tot mai accentuată față de țările membre ale CSI. Însă, pe o notă optimistă, se poate afirma că, așa cum evoluează lucrurile în ultimii ani, s-ar părea că aderarea Republicii Moldova la UE, să înceapă a produce efecte favorabile, devenind tot mai necesară transmiterea acestor semnale pozitive din economia agroalimentară externă în economia internă a tuturor entităților componente ale filierelor agroalimentare.

În acest context, Republica Moldova va trebui să se orienteze spre o dezvoltare durabilă a sectorului agroalimentar prin sprijinirea producătorilor agricoli, pentru a pune în valoare rezultatele acestora și a-i susține financiar ca respectivii producători agricoli să pătrundă pe piața din UE.

O altă modalitate ar fi corelarea nivelului producției și al calității produselor agricole cu cerințele pieței externe, prin îmbunătățirea sistemului informațional privind cererea și oferta piețelor-țintă.

De asemenea, pentru susținerea politicilor comerciale ale statului, ar fi necesară și, totodată, oportună, ideea de a implica participarea producătorilor agricoli la elaborarea și formarea strategiilor de dezvoltare a acestui sector prin prisma problemelor cu care se confruntă. Astfel, implicarea statului ar putea oferi șanse și drepturi egale pentru toți producătorii agricoli, care doresc să exporte produse agroalimentare, în vederea creșterii puterii economice a fermierilor și a producătorilor agricoli.

exports have registered an oscillating trend during the analysed period.

The essential characteristic of external trade with agro-food products on this market segment during 2001-2013 was that the aggregate share of agro-food exports in total exports designed to the EU was 33.7% in 2013 to 22, 87% higher of share of agro-food imports and with 18.1% in 2001. According to the performed calculations shall be observed the pronounced dependence towards the CIS member countries. On an optimistic note shall be stated that, as things evaluate in recent years, it seem that Moldova's adherence to the EU will produce favourable effects, being more necessary to send positive signals from external agro-food economy in local economy of all entities components of the agro-food entities.

In this context, the Republic of Moldova shall focus towards a sustainable development of agro-food sector by supporting farmers in order to show the results of these farmers and to support them for entering on EU market.

Another way shall be to correlate the level of production and quality of agricultural products with market requirements by improving the information system of demand and supply on target markets.

Also, in order to support trade policies of the state, it is necessary and also appropriate, the idea of involving farmers to participate in elaborating and training strategies for developing this sector in terms of the problems they are facing. Thus, state involvement shall give opportunities and equal rights for all farmers wishing to export agro-food products in order to increase the economic power of farmers and agricultural producers.

Bibliografie / Bibliography:

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Chișinău: Ed. Statistica, 2013. 556 p. ISBN 978-9975-4068-4-0.
2. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Comerțul exterior al Republicii Moldova, în anul 2013. Chișinău: Ed. Statistica, 2013.
3. CERTAN, S. *Uniunea Europeană și Republica Moldova: Implementarea Acordului de Parteneriat și Cooperare: Studiu Comparativ privind organizarea piețelor agricole*. Chișinău: Ed. TACIS, 2002. 55 p.
4. CERTAN, S., CERTAN, I. *Integrarea economică în Uniunea Europeană*. Chișinău: Ed. CEP USM, 2013. 347 p. ISBN 978-9975-71-323-8.
5. CHISTRUGA, M., CLIPA, V., FALA, A. *Analiza performanțelor exporturilor Republicii Moldova prin prisma regimurilor preferențiale de comerț*. Chișinău: IEFS, 2010. 44 p.
6. GRIBINCEA, A., RĂDESCU, O. *O tratare informațională a strategiilor și politicilor comerciale ale firmelor*. In: Științe Economice. 2012, an. 6, nr. 3-4, pp. 319-326.
7. MIRON, D. *Politici comerciale*. București: Ed. Luceafărul, 2005. 284 p. ISBN 9738631114.
8. Strategia națională de dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020. Chișinău, 2012. 61 p.